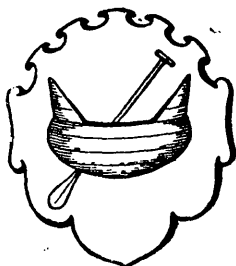

DZIENNIK

ZARZĄDU

M. ŁODZI

Redakcja i Administracja
Pl. Wolności 14, parter, tel. 28-00.
Adminstr. czynna od g. 9—12 w p.
Redakcja od godz. 2—3 po poł.

Ceny ogłoszeń: Zwyczajne: 1 kolumna — zł. 50.—; 1/2 kolumny — zł. 25.—; 1/4 kol. — zł. 15; 1/8 kol. — zł. 7.50. Drobne po 5 gr. za 1 wyraz najmniejsze ogłoszenie gr. 50.

Prenumerata: Miesięcznie zł. 1.—

Cena egzemplarza zł. 0.30.

Nr. 33 (513)

Łódź, dnia 13 sierpnia 1929 r.

Rok XI

Treść numeru: Przeciwno podwyżce taryfy tramwajowej. — Inż. Rudolf — Podstawowe badania nad oczyszczeniem ścieków. — Sprawozdanie Oddziału Sanitarnego przy Wydziale Zdrowotności. — Kronika miejska. — Z życia miast polskich.

Przeciwno podwyżce taryfy tramwajowej.

Protest Magistratu i członków Zarządu K. E. Ł. z ramienia miasta.

W związku z uchwałą Zarządu Kolei Elektrycznej Łódzkiej w sprawie podwyższenia taryfy za przejazd, Magistrat m. Łodzi wystosował do Zarządu Kolei Elektrycznej Łódzkiej w dniu 9 b. m. następujące pismo:

Spółka Akcyjna Kolei Elektryczna Łódzka w dniu 1 sierpnia r. b. nadesłała członkom Zarządu z ramienia Magistratu zaproszenie (z datą 31 lipca 1929 r.) na posiedzenie Zarządu 2 sierpnia r. b.

Podany porządek dzienny posiedzenia brzmiał: 1) Sprawozdanie z eksploatacji za miesiące maj i czerwiec r. b.; 2) Stan finansowy przedsiębiorstwa i omówienie środków zaradczych; 3) Sprawa Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów.

Na posiedzeniu tem jednak pomimo, że nie była wcale postawiona na porządku dziennym, została nietylko omówiona, lecz i zadecydowana tak zasadnicza sprawa, jak podwyższenie taryfy. Ażeby odpowiedzieć na pytanie, czy stan finansowy przedsiębiorstwa jest taki, że wymaga koniecznie chwycenia się tak radykalnego środka, jak podniesienie taryfy, koniecznym jest szczegółowe rozpatrzenie i zastanowienie się na podstawie cyfr, papartych dowodami zestawień i porównań dochodów z wydatkami, bilansów i t. p.

Tymczasem przedstawiciele miasta w zarządzie nie mieli doręcznego ani przed zebraniem, ani nawet na samym zebraniu literalnie żadnego materiału, nad którym mogliby dyskutować rzeczowo. Przed samem tylko głosowaniem rzucone były ustnie luźne cyfry wydatków i dochodów za I-sze półrocze, z których jednak wynikało, że w I-em półroczu zysk Spółki dochodził do półtora miliona złotych (dokładnie 1,467,725.19 złotych).

Dalej zaznaczyć musimy, że Magistrat jako taki zupełnie nie był poinformowany o zamierzeniach Spółki, dotyczących podniesienia taryfy, a jednak w takich sprawach zasadniczych, które dotyczą ogółu mieszkańców miasta, Magistrat winien mieć możność wypowiedzenia się.

Spółka Akcyjna Kolej Elektryczna Łódzka działa na podstawie udzielonej jej koncesji, lecz nie wolno jej zapominać, że prowadzi w zastępstwie gminy miejskiej przedsiębiorstwo użyteczności publicznej, oparte przytem na pewnego rodzaju monopolu, że usługi przez nie świadczone stanowią pierwszą potrzebę większości ludności robotniczej miasta, nie może więc postępować tak, jak gdyby to było towarzystwo zupełnie prywatne, a musi się liczyć z warunkiem bytu tej ludności. **Nie wolno również zapominać, że taryfa tramwajowa ma wielkie, a w wielu wypadkach decydujące znaczenie przy ustanowieniu cen większości artykułów pierwszej potrzeby, a przedewszystkiem artykułów spożywczych, dowiezionych do miasta.**

Nawet gdyby Spółka była całkiem prywatną, lecz zmuszoną liczyć się z konkurencją, nie postąpiłaby tak bezceremonjalnie, jak w danym wypadku, eksploatując przedsiębiorstwo użyteczności publicznej, lecz oparte na monopolu.

Całe postępowanie Spółki w sprawie podwyższenia taryfy czyni wrażenie, jak gdyby Spółka celowo ukrywała przed Magistratem fakt podniesienia taryfy, aby uniemożliwić mu wszelką w tej sprawie akcję.

Podane w piśmie Spółki z dnia 5 sierpnia r. b. do Magistratu powody, zmuszające jakoby do podniesienia taryfy już raz były wykorzystane przez Panów przy podnoszeniu taryfy w dniu 1 kwietnia 1928 roku, nie mogą więc obecnie wchodzić w rachubę.

Wobec powyższego Magistrat prosi o przedłożenie szczegółowej, popartej dowodami, kalkulacji taryfy w myśl §§ 3 i 4 Umowy koncesyjnej oraz bilansu i rachunków, przyjętych za podstawę przy uchwalaniu podniesienia taryfy oraz o wstrzymanie uchwalonej już zmiany taryfy aż do czasu wypowiedzenia się Magistratu, w przeciwnym razie Magistrat będzie zmuszony dążyć nawet do rewizji umowy koncesyjnej.

W tymże dniu również Zarządowi Kolei Elektrycznej Łódzkiej przesłany został protest członków Zarządu z ramienia miasta przeciwko uchwale o zmianie taryfy pasażerskiej. \

Protest ten ma brzmienie następujące:

My niżej podpisani członkowie Zarządu Spółki Kolei Elektrycznej Łódzkiej niniejszem protestujemy przeciwko uchwale o zmianie taryfy pasażerskiej na przejazd tramwajami K. E. Ł., zapadłej na posiedzeniu Zarządu K. E. Ł. w dniu 2 sierpnia r. b., a to z następujących przyczyn:

1) Zaproszenie na rzezone posiedzenie otrzymaliśmy zbyt późno, za ledwie na jeden dzień przed posiedzeniem, wskutek czego nie mogliśmy przybyć w komplecie.

W przeddzień posiedzenia członek Zarządu p. ławnik R. Izdebski zakomunikował obecnemu wówczas w Magistracie p. wicedyrektorowi Ringowi, że ze względu na Komisję Ministerjalną, przeprowadzającą lustrację w Magistracie, nie może być obecnym na posiedzeniu i prosił o odłożenie tego posiedzenia, lecz p. wicedyrektor Ring zignorował prośbę p. R. Izdebskiego i nie uważał nawet za stosowne poinformować człon-

ka Zarządu p. R. Izdebskiego, że na posiedzeniu będzie rozpatrywana tak zasadnicza sprawa, jaką jest podwyższenie taryfy.

2) Sprawa podwyższenia taryfy nie była umieszczona na porządku dziennym posiedzenia i dlatego niespodziewanie zaskoczeni byliśmy nią na posiedzeniu Zarządu.

3) Nie otrzymaliśmy bilansu Spółki za 6 miesięcy r. b., który wienien być rozesłany nam przed posiedzeniem Zarządu, celem dania nam możliwości zorientowania się w stanie finansowym Spółki, jak również bilans ten nie był doręczony nam nawet na posiedzeniu Zarządu i dopiero naskutek energicznego protestu i żądania członka Zarządu inżyniera S. Lebenhafta zostały odczytane przed samem głosowaniem sprawy podwyżki taryfy, oderwane cyfry ze sprawozdania finansowego Spółki.

4) Na posiedzeniu tem, na którym rozpatrywana była tak zasadnicza sprawa, jaką jest podwyżka taryfy, nie byli obecni — wbrew przyjętym zwyczajom — ani prezes, ani wiceprezes Zarządu. Wobec tego, że wniosek członka Zarządu inż. S. Lebenhafta o odłożeniu posiedzenia w sprawie zmiany taryfy na jeden tydzień, aby dać nam możliwość zorientowania się w podyktowanych w ostatniej chwili na posiedzeniu gołych cyfrach sprawozdania i zajęcia przez nas stanowiska, został odrzucony — chociaż stosownie do tego podyktowanego sprawozdania stan przedsiębiorstwa nie wymagał natychmiastowej decyzji w sprawie podwyższenia taryfy, albowiem suma wpływów za 6 miesięcy r. b. przewyższa sumę wydatków o 1,467,725.19 uważamy uchwały, zapadłe na posiedzeniu Zarządu w dniu 2 b. m. za nieważne i żądamy w myśl § 27 Statutu zwołania ponownego w tej sprawie posiedzenia Zarządu i uprzedniego rozesłania nam szczegółowego z aneksami bilansu Sp. Akc. K. E. Ł. za I półrocze 1929 r.

Odpis powyższego protestu przesłany został do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

INŻ. Z. RUDOLF.

Podstawowe badania nad oczyszczeniem ścieków.

Na tem miejscu pragnę poruszyć kwestję mało znaną ogółowi, mianowicie dotyczącą oczyszczania ścieków w miastach. Inżynier, projektujący zakład oczyszczania ścieków, staje zawsze przed trudnem zadaniem wyboru właściwej metody. W praktyce styka się on z różnemi sposobami, wśród których można wybierać, a w ciągu ostatnich lat nauka wykazała nowe procesy, które radykalnie różnią się od wszystkich poprzednich. Położenie inżyniera jest dość uciążliwe i z innych względów klienci spodziewają się od niego rozwiązań, odpowiadających ostatniemu wyrazowi praktyki i nauki, ograniczają go jednak pod względem finansowym, nie chcąc ryzykować na przeprowadzenie doświadczeń może wątpliwej wartości.

Oczyszczanie ścieków jest zagadnieniem skomplikowanym, a nasza wiedza w tym kierunku jeszcze wielce niekompletna. Wobec braku pewnych danych, inżynier nieraz wstrzymuje się od wprowadzenia tego sposobu oczyszczania ścieków, który wydaje mu się najlepszy dla rozważanego przypadku, jeżeli zaś odważy się na śmiałą decyzję, może się nieraz narazić na zdyskredytowanie. Aby zająć bezpieczne stanowisko pomię-

dzy stanem stagnacji z jednej strony, a stanem marnotrawstwa grosza publicznego z drugiej, musi on znać w pewnem przybliżeniu granice, w których różne procesy mogą być we właściwem miejscu zastosowane, a to da się osiągnąć jedynie drogą naukowego badania.

Potrzeba prowadzenia podstawowych badań nad oczyszczaniem ścieków była w innych państwach oddawna uznawana. W Anglii jest ona poruszana już od roku 1897. Na ostatnim zjeździe kierowników zakładów oczyszczania ścieków, przedstawiciel angielskiego ministerjum zdrowia zwrócił uwagę na to, że miasta wydają nieraz ogromne sumy na kanalizację bezkrytycznie i że głębsze zastosowanie metod naukowych doprowadziłoby do większej skuteczności pracy wymienionych zakładów i zaoszczędzenia w kosztach budowy i eksploatacji.

Królewska komisja do spraw usuwania ścieków wskazywała ciągle w swoich sprawozdaniach konieczność prowadzenia badań nad ściekami i proponowała utworzenie w Anglii centralnej instytucji, któraby się poświęciła tej pracy. Wymieniona komisja wpłynęła w wielkim stopniu na rozwój zdrowia publicznego w Anglii i zagranicą i rozważania jej zasługują na szczególną uwagę. Podczas wojny sprawy te, oczywiście, zamilkły, dziś jednak stają się na nowo aktualnymi. Co do potrzeby badania ścieków nie może być dwu zdań. Ze względu na groźny stan powszechnego zanieczyszczenia rzek przez ścieki miejskie i przemysłowe, panuje w Anglii ogólne przekonanie, że powinna powstać instytucja, możliwie państwowa, któraby prócz prowadzenia badań nad ściekami, koordynowała pracę różnorodnych stron w tej dziedzinie zainteresowanych. Od tego centralnego laboratorium nie należy się zbyt wiele spodziewać, gdyż wielu kierowników zakładów oczyszczania ścieków prowadzi stale badania w wolnych chwilach, również uniwersytety zajmują się tą rzeczą. W chwili obecnej chodzi tam więcej o powiązanie tych wszystkich badań i dostarczenie peparcia finansowego dla prowadzonej pracy raczej, niż o stworzenie nowej instytucji.

W Ameryce na te cele wydawane są ogromne fundusze. Miasto Milwaukee o ludności około 400,000, naprz., wydało 650,000 dolarów na badania, zanim wybudowało zakład oczyszczania ścieków, oparty na sposobie czynnego osadu. Wydatki na taką pracę opłacają się w zupełności, gdyż zabezpieczają przed wielu błędami. We Francji w ostatnich latach powstało już kilka stacyj doświadczalnych, a Niemcy idą w szeregu państw w tej dziedzinie najbardziej postępowych.

W Polsce zaczynamy już myśleć o badaniu nad ściekami, jest to jednak naogół sprawa bardzo mało rozumiana i popierana mimo to, że rzeki nasze są w okropny sposób zanieczyszczone i grożą zdrowiu publicznemu. Uchwałą Rady Miejskiej m. st. Warszawy z ostatnich dni maja r. ub. powołano do życia pierwszą w Polsce stację doświadczalną oczyszczania ścieków w Warszawie (na Kaskadzie), czyniąc zadość naglącej potrzebie inżynierów, pracujących na polu techniki sanitarnej. Dzięki wspólnym staraniom i funduszom dyrekcji wodociągów i kanalizacji stołecznego magistratu, departamentu służby zdrowia min. spraw wewnętrznych i państwowej szkoły higieny rozpoczęła już ta stacja pracę badawczą i doświadczalną nad ściekami i sposobami ich oczyszczania.

Słyszymy stale o wartości zastosowania metod naukowej organizacji, podkreślić więc tu wypada, że omawiana dziedzina stanowi wybitne pole dla wprowadzenia tych metod, bowiem „podstawą naukowej organizacji jest przedewszystkiem usunięcie wszelkiego marnotrawstwa — ani jeden stracony ruch, ani jedna stracona minuta”.

SPRAWOZDANIE ODDZIAŁU SANITARNEGO PRZY WYDZIALE ZDROWOTNOŚCI PUBLICZNEJ

za m. maj 1929 r.

I. OGŁĘDZINY SANITARNE.

Liczba dokonanych oględzin sanitarnych:

A. Nieruchomości: w miesiącu sprawozdawczym — 419, w miesiącu poprzednim — 4,438.

B. Miejsc sprzedaży: w miesiącu sprawozdawczym — 76, w miesiącu poprzednim — 413.

C. Przedsiębiorstw i zakładów: w miesiącu sprawozdawczym — 56, w miesiącu poprzednim — 199.

D. Przesłano do analizy: 11 prób artykułów spożywczych, w miesiącu poprzednim — 8.

E. Sporządzono protokołów ogółem 228, w miesiącu poprzednim — 619.

F. Załatwiono spraw dobrowolnie: w miesiącu sprawozdawczym — 1266, w miesiącu poprzednim — 1577.

STAN ZDROWOTNY MIASTA.

a) zachorowania na choroby ostro-zakaźne: dur brzuszny 20 (13), czerwonka 1 (1), płonica 44 (47), błonica 61 (45), róża 7 (17), drętewica karku epid. — (3), gorączka połogowa 32 (22), odra 67 (37), krztusiec 11 (7), ospa nat. 2 (5). Ogółem 245 (197);

b) Zgony na choroby ostro-zakaźne: dokonano oględzin zwłok w maju 102 (w kwietniu 101).

III. WALKA Z CHOROBYMI ZAKAŻNEMI.

A. Walka z tyfusem brzuszny:

1) Przeprowadzono szczepienia przeciwtyfusowe w postaci pigułek u otoczenia chorych 49 (52).

2) Zbadano w Instytucie Badawczym wodę pod względem chemicznym ze studzien 51 (54).

3) Zbadano w Pracowni Bakterjologicznej wodę pod względem bakterjologicznym ze studzien 110 (88).

4) Dokonano nocnych oględzin sanitarnych 4 (8).

5) Skontrolowano dołów biologicznych 159 (200).

B. Walka z innymi chorobami zakaźnymi:

W wypadku płonicy Oddział Sanitarny zarządza izolację chorych w szpitalu, jeżeli warunki domowe uniemożliwiają izolację w mieszkaniu chorego.

C. Szczepienie przeciwospowe i inne:

W miesiącu sprawozdawczym zaszczepiono przeciwko ospie 9667 dzieci w wieku niemowlęcym.

IV. DZIAŁALNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH INSTYTUCYJ ODDZIAŁU SANITARNEGO.

1. Miejska Izba Odkazająca.

a) Dokonano odkażeń po chorobach 257 (164) w 484 (294) ubikacjach o pojemności 12,723 (7,398) metr. sześc.,

b) Odkazano rzeczy 189 sztuk, wagi 326 kg. (w miesiącu poprzednim 118 sztuk wagi 298 kg.).

2. Zakłady kąpielowe.

a) I Miejski zakład kąpielowy przy ul. Wodnej 25: wykąpano w miesiącu maju osób 16,908 (17,389), b) II Miejski zakład kąpielowy przy ul. Szkolnej 11: wykąpano w miesiącu maju osób 13,888 (12,696), ostrzyżono — 248 (135), odwieszono 7399 (7029);

c) kąpieliska szkolne: wykąpano osób — 14,722 (13,793).

3. Miejska Pracownia Bakterjologiczna:

Dokonano badań — 1181 (1189).

4. Sekcja do Walki z Jaglicą:

a) Zgłosiło się chorych na oczy do zbadania po raz 1-szy — 573 (459);

b) zarejestrowano nowych zachorowań na jaglicę — 26 (21).

5. Miejska Odświeżbiarnia:

Dokonano 111 (97) zabiegów.

6. Sekcja do walki z rakiem.

Zgłosiło się do zbadania osób — 86 (78), stwierdzono nowotworów złośliwych — 8 (7), skierowano do leczenia szpitalnego — 7 (5), skierowano do leczenia radem — (1), skierowano do leczenia roentgenem — 1 (1).

V. PROPAGANDA.

Komunikaty do pism umieszczano za pośrednictwem Oddziału Prasowego co kilka dni w sprawie kar za uchybienia sanitarne i in.

VI. WYWÓD.

Miesiąc sprawozdawczy zaznaczył się powiększeniem liczby przypadków duru brzuszego, błonicy, gorączki połogowej, odry i krztuśca, zmniejszyła się natomiast liczba przypadków płonicy i róży.

KRONIKA MIEJSKA.

Wzmoczenie akcji zwalczania wścieklizny. W dniu 10 b. m. pod przewodnictwem ławnika - przewodniczącego Wydziału Zdrowotności Publicznej — d-ra Margolisa, odbyła się konferencja w sprawie zwalczania wścieklizny i wzmoczenia akcji łowienia psów na terenie m. Łodzi. W konferencji wzięli udział przedstawiciele władz wojskowych, komendy policji oraz miejskich władz weterynaryjnych i sanitarnych.

W wyniku obrad postanowiono wzmocnić akcję propagandową, uświadamiającą ludność o niebezpieczeństwie wścieklizny, przyczem władze

wojskowe wydadzą specjalne instrukcje oddziałom wojskowym.

Dalej uchwalono zasady współdziałania zewnętrznej służby policyjnej z czyszcicielami miejskimi oraz omówiono sprawę nakładania mandatów karnych na właścicieli psów wałęsających się bez smyczy lub bez kagańca na podwórzach.

W końcu postanowiono wystąpić do starostwa łódzkiego o wzmocnienie akcji walki z wścieklizną na terenie powiatu, bowiem — jak stwierdzone zostało w większości wypadków — psy wściekłe, zniszczone w mieście, przybłąkały się z terenu powiatu.

Inspekcja sanitarna rzeźni łódzkich. Miejski Inspektor Weterynaryjny p. Nehrebecki przeprowadził inspekcję sanitarną obu rzeźni publicznych w Łodzi.

W wyniku inspekcji stwierdzono poprawę stanu sanitarnego rzeźni, co jest wynikiem zarządzeń wydanych przez miejskie władze sanitarno-weterynaryjne.

Uporządkowanie parku kolejowego. Wobec niemożności przystąpienia w najbliższych latach do budowy gmachu teatralnego w Parku Kolejowym, Wydział Plantacji Miejskich uporządkował ten park co umożliwiło całkowite oddanie go do użytku publicznego.

W Parku Kolejowym urządzony został również miejski plac gier i zabaw dla dzieci.

O należyte warunki mieszkaniowe robotników cegielń. Wydział Zdrowotności Publicznej przeprowadził inspekcję sanitarną mieszkań robotników zatrudnionych w cegielniach.

Inspekcją objęte zostały mieszkania robotnicze przy następujących przedsiębiorstwach: Millera, ul. Dąbrowskiego 43, Szulca, ul. Obywatelska 49, Poznańskiego, ul. Krzemieniecka 28, Wenske i Sztencel, Dąbrowskiego 63, „Bałuty”, Głowackiego 18-20 i Kluki, Stare Rokicie.

W związku ze stwierdzonymi w niektórych z tych domów uchybieniami sanitarnymi jak np. brak wody, Wydział Zdrowotności Publicznej wydał właścicielom zarządzenia usunięcia stwierdzonych braków i uchybień sanitarnych.

Zachorowania na choroby zakaźne. W ciągu tygodnia od dnia 28-go lipca do dnia 3 sierpnia r. b. włącznie zgłoszono do Wydziału Zdrowotności Publicznej następujące przypadki chorób zakaźnych:

Dur brzuszny 26 przypadków (w tygodniu poprzednim 17 przypadków), czerwonka 1 przypadek (—), płońca 20 przypadków (12), błonica 15 przypadków (16), drętwnica karku 1 przypadek (—), odra 11 przypadków (13), róża 2 przypadki (—), gorączka połogowa 2 przypadki (1), krztusiec — przypadków (2).

Remont lokali szkolnych. Dorocznym zwyczajem Magistrat przystąpił, korzystając z przerwy wakacyjnej, do remontów lokali szkół powszechnych.

Remont przeprowadzony jest we wszystkich pomieszczeniach szkolnych z ogólnej liczby, których w około 80 dokonywany jest remont kaptalny.

Nowy budynek szkolny. Z początkiem roku szkolnego oddany zostanie do użytku nowy budynek szkolny przy ul. Hipotecznej 3/5.

W budynku tym, stanowiącym własność prywatną, a wdzierżawionym przez miasto na lat 5, pomieszczona zostanie 7-oddziałowa szkoła powszechna Nr. 118, która mieściła się dotąd w lokalu przy ul. Reitera Nr. 11.

Zaznaczyć należy, iż gmach powyższy wykończony został zgodnie z wymogami Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w stosunku do gmachów szkolnych.

Z ŻYCIA MIAST POLSKICH.

SAMORZĄD STOŁECZNY.

Przymus wodociągowy.

Z dniem 1 września r. b. wchodzi w życie zarządzenie w sprawie przy-

musowego przyłączenia się do sieci wodociągowej wszystkich posesji przy ulicach, posiadających przewody wodociągowe.

W dniu 10 sierpnia 1929 roku zmarł

ś. † p.

Dr. med. Józef Michalski

długoletni ordynator oddziału oftalmicznego miejskiego szpital. św. Józefa.

Ze zmarłym schodzi do grobu wybitny chirurg-okulista; nieoceniony pracownik na niwie medycyny społecznej, o którym pamięć pozostanie w sercach naszych nazawsze.

Magistrat m. Łodzi.

Na ogólną liczbę 11,000 domów w Warszawie, jest 1,300 bezwodociągowych instalacji, położonych w granicach sieci wodociągowej, zaś 1,700 na ulicach, zupełnie jeszcze nie posiadających takich przewodów. Dyrekcja wodociągów i kanalizacji postanowiła w ciągu najbliższego okresu, po wejściu w życie zarządzenia, przyłączyć 550 domów. Na ten cel przewidziana jest suma 1,650,000 zł.

Roboty w domach, których właściciele nie dokonają sami połączeń, wykonane będą przez dyrekcję na koszt właścicieli. Wyniesie to niewątpliwie drożej, niż gdyby przeprowadzili je sami. Poza tem, winni niedokonania połączenia, odpowiadać będą karnie w drodze administracyjnej, co przewidują przepisy wodociągowe.

Oczyszczanie ścieków.

Dyrekcja wodociągów i kanalizacji przystępuje do opracowania wielkiego projektu budowy zakładu oczyszczania ścieków warszawskich. Zakład ten stanie w przyszłości na Bielanach przy ujściu głównego kolektora do Wisły. Cel takiego zakładu polega na filtrowaniu ścieków w ten sposób, by stałe części nieczystości zatrzymać i następnie w specjalnych aparatach, dołach fermentacyjnych i skomplikowanych machi-

nach przerabiać na nawóz sztuczny. W ten sposób do rzeki ściekałyby tylko płynne części, co w poważnym stopniu uratowałoby rzekę przed zanieczyszczeniem, niekiedy przykrem i nawet niebezpiecznym dla miejscowości, czerpiących wodę z Wisły poniżej Warszawy. Koszt budowy takiego zakładu ma wynieść 40 milj. złotych. Takie zakłady istnieją zagranicą.

Nie jest wyłączone, że grupa kapitalistów zagranicznych w drodze koncesji przejmie budowę i eksploatację ścieków. Ministerstwo Rolnictwa popiera plany budowy stacji oczyszczania ścieków.

ZJAZD HIGJENISTÓW POLSKICH.

W czasie od 4 do 5 września r. b. obradować będzie w Inowrocławiu siódmy zjazd powszechny higienistów polskich.

Zjazd poświęcony będzie wyłącznie sprawom zdrojowisk i uzdrojowisk polskich. W dniu 3 września uczestnicy zjazdu odwiedzą Ciechocinek.

Bezpośrednio po zjeździe higienistów odbędzie się w Poznaniu w dniu 7 i 8 września zjazd lekarzy sanitarnych. W ten sposób uczestnicy zjazdu higienistów będą mogli wziąć udział i w tym zjeździe.